

Zabarna E.M.

Doctor of Economics, Professor

Shchokina E.U.

Postgraduate

Odessa National Polytechnic University, Ukraine

**DEVELOPMENT OF A MODERN REGION BASED ON
ORGANIZATIONAL AND MANAGEMENT INNOVATIONS**

Забарна Е.М.

д.е.н., професор

Щьокіна Є.Ю.

здобувач

Одеський національний політехнічний університет, Україна

**РОЗВИТОК СУЧАСНОГО РЕГІОНУ НА ОСНОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-
УПРАВЛІНСЬКИХ НОВАЦІЙ**

The article deals with the main problems and a number of reasons for their occurrence, existing in the modern management of regional development. The perspective model of the reformed system of public authorities at the local level is presented, which will increase the efficiency of the functioning of the regions of Ukraine. The presented approaches of the management system to the development of regions in terms of introduction of administrative and territorial reform in Ukraine.

Keywords: *region, development, organizational and managerial innovations, spatial approach, administrative and territorial reform*

В статті розглянуті основні проблеми та низка причин їх виникнення, що існують у сучасному управлінні регіональним розвитком. Представлена перспективна модель реформованої системи органів публічної влади на місцевому рівні, що дасть змогу підвищити ефективність функціонування регіонів України. Представлені підходи системи управління до розвитку регіонів з точки зору запровадження в Україні адміністративно-територіальної реформи.

Ключові слова: *регіон, розвиток, організаційно-управлінські новації, просторовий підхід, адміністративно-територіальна реформа*

Організаційно-управлінські інновації – це нові методи й форми організації всіх видів діяльності та їх об'єднань: нові методи управління господарством, системи стратегічного планування, прогнозування, моделювання процесів розвитку території, нові організаційні структури. Організаційно-управлінські інновації є результатом трансформації ідей у сфері управління та організації господарювання, виді економічної діяльності, економіці в цілому в нове або вдосконалене економічне рішення, що затребуване на ринку, задовольняє існуючі потреби суспільства або створює нові, отже приносить корисний ефект при впровадженні.

Теорія регіонального соціально-економічного розвитку як упорядкована система наукових ідей, концепцій, принципів, понять, положень і тверджень, як і інші економічні теорії, постійно удосконалюється. Поняття «регіон» – достатньо універсальним. Спочатку у фахових дослідженнях його розглядали як синонім поняття «район», маючи на увазі територію, яку виділено по сукупності будь-яких складових, ознак або явищ [1]. Останнім часом під «регіонами» розуміють області України. Це пояснюється тим, що адміністративні одиниці є достатньо самостійними територіальними та соціально-економічними комплексами, вони включають систему місць та адміністративних районів, кожен з яких, характеризується багатогалузевим господарством зі складною системою організації внутрішніх та міжрегіональних зв'язків. До того ж вони характеризуються єдністю державного керівництва [2, с.79]. При такому розумінні кожна область є нібито маленька мініатюрна модель усєї національної економіки. Таким чином, при дослідженні проблем регіону з'являється можливість вивчення нових закономірностей, зв'язків та взаємозв'язків, які притаманні усєї національній економіці. Зазначимо, що раніше регіон не розглядався як суб'єкт економічних відносин, носій особливих економічних інтересів [3]. В сучасних теоріях регіон досліджується як багатофункціональна і багатоаспектна система [4].

Територіальна організація господарства України з виключно різноманітними та багатими природними умовами та ресурсами, зі

зростаючими масштабами та складністю механізму господарювання викликають об'єктивну необхідність подальшої раціоналізації її регіональної структури, під якою розуміють відносно відокремлені територіально-виробничі установи та їх взаємозв'язки в рамках єдиного господарського комплексу країни [5]. Завдяки міжрегіональним економічним зв'язкам формуються системи взаємодіючих регіонів, а економіка кожного регіону стає частиною будь-якої однієї або декількох регіональних систем. Таким чином, регіон як соціально-економічна система характеризується наступними складовими: економіка окремого регіону; економічні зв'язки між регіонами; регіональні системи (національна економіка як системи взаємодіючих регіонів); розміщення продуктивних сил; регіональні аспекти економічного життя.

Інтернаціоналізація та глобалізація економіки призводять до певної уніфікації національних систем адміністративно-територіального та економічного районування, формуванню транснаціональних (або трансдержавних) регіонів. Найбільшого поширення цей процес отримав в рамках Європейського Союзу [6]. Прикордонні регіони України також залучаються до процесу формування транснаціональних регіонів на основі взаємної зацікавленості. Цей феномен більш чітко спостерігається на кордонах з Польщею, Румунією, Росією, де транскордонні регіони поєднуються в асоціації співробітництва.

Сукупність цілей і варіантів щодо формування системи управління регіональним розвитком охоплює сфери реалізації організаційно-управлінських інновацій, кожний вид яких у свою чергу, досить суттєво впливає на розвиток території та охоплює певні області змін в управлінні, що вимагає відповідних форм управління. Основні проблеми, що існують у сучасному управлінні регіонами викликані низкою причин, серед яких можна виділити: недосконале нормативно-правове забезпечення управління регіонами; відсутність системності і комплексності при розробці і реалізації державної регіональної політики в цілому та програм і стратегій регіонального розвитку зокрема; надмірна централізація питань управління регіональним розвитком, що

призводить до недостатнього врахування інтересів і особливостей регіонів в управлінні ними; слабкість інститутів громадянського суспільства та низький рівень залученості територіальних громад до вирішення питань місцевого розвитку; недоліки у фінансовому забезпеченні питань регіонального управління (відсутність достатніх фінансових ресурсів у місцевих бюджетах, залежність від державних субвенцій, невміння та неготовність представників органів управління регіонального та місцевого рівня до пошуку альтернативних джерел фінансування питань розвитку власних територій). Подолати вказані недоліки призвана започаткована в Україні адміністративно-територіальна реформа.

Реалізація ефективної системи економіки країни, отримання результатів від інноваційної діяльності та досягнення цілей соціально-економічного й інноваційного розвитку відбувається завдяки розробленню та впровадженню інструментів регулювання інноваційної діяльності. У свою чергу, розвиток країни залежить від розвитку її територій, з застосуванням системи публічної влади на місцевому рівні. Під час реформування системи публічної влади в цілому, актуальності набуває підтримка місцевого самоврядування держави у напрямку створення умов щодо стійкого та самостійного розвитку територіальних громад в Україні. Особливої уваги потребує розвиток системи місцевого самоврядування територіальних громад, врегулювання міжбюджетних відносин, більш чіткий розподіл повноважень і ресурсів між владними структурами різних рівнів. Місцеве самоврядування розцінюється як один з інтегрованих елементів у системі, що є єдиним цілим, незалежно від того, чи воно набрало чинності в результаті покликання центральної влади до народної участі в управлінні, чи в результаті ініціативи, що народилася знизу [7, с.80]. Розвинене місцеве самоврядування закономірно бере на себе більшість із тих завдань, що турбують пересічного жителя, звільняючи державу від виконання не властивих її природі справ – питань місцевого значення. Саме це є підтвердженням тісного взаємозв'язку держави і місцевого самоврядування і

свідченням проникнення в місцеве самоврядування державних засад, а також наявності в самій державності самоуправлінських елементів.

Таблиця – Перспективна модель реформованої системи органів публічної влади на місцевому рівні (джерело: складено на основі [8])

Рівні місцевої влади	Органи влади		Основні сфери відповідальності місцевих органів влади
Регіон 24 області, м. Київ	Обласне державне представництво	Обласна рада	планування регіонального розвитку; утримання об'єктів спільної власності територіальних громад регіону; транспортна інфраструктура регіонального значення; спеціалізована охорона здоров'я; спеціальна середня освіта; розвиток культури, туризму та спорту.
	Територіальні органи центральних органів виконавчої влади	Виконавчий комітет обласної ради	
Район (≈120÷150 районів)	Районне державне представництво	Районна рада	утримання об'єктів спільної власності територіальних громад району; транспортна інфраструктура районного значення; вторинна медична допомога; виховання та навчання дітей у школах-ітернатах загального профілю.
	Територіальні органи центральних органів виконавчої влади	Виконавчий комітет районної ради	
Громада (≈1500÷1300 громад)	Голова громади		місцевий економічний розвиток; утримання та розвиток місцевої інфраструктури; планування розвитку території громади; питання забудови території; благоустрій територій; соціальна допомога; культура та фізична культура; швидка медична допомога, первинна охорона здоров'я; середня, дошкільна та позашкільна освіта; муниципальна міліція; пасажирські перевезення на території громади; житлово-комунальні послуги, утримання об'єктів комунальної власності.
	Рада громади	Виконавчий комітет ради громади	
	Голови сільських громад (старости)		
	<i>Державні представництва</i>		координація діяльності територіальних органів виконавчої влади; контроль за наданням адміністративних, соціальних та інших послуг громадянам та юридичним особам; нагляд за законністю діяльності органів місцевого самоврядування; координація діяльності усіх органів влади в умовах надзвичайного стану.

Впровадження зазначеної в табл. 1.4 моделі реформування системи органів публічної влади на місцевому рівні, на нашу думку, дасть змогу підвищити ефективність функціонування регіонів України завдяки можливості гнучкого спільного використання різнорідних територіально-розподілених сфер відповідальності місцевих органів влади, щодо втілення інноваційних проектів, оцінювання перспективності нових організаційних структур. Формування і впровадження організаційно-управлінських інновацій, як основи розвитку території, має відбуватися на постійній основі і бути спрямованою на забезпечення ефективності інноваційної діяльності у майбутньому, отже спрямоване на перспективу, та враховувати при цьому результативність інноваційної діяльності.

Інноваційна діяльність та інноваційний розвиток територій потребує належного організаційно-економічного забезпечення, що передбачає створення цілого комплексу наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, які у своїй сукупності ведуть до створення інновації, постійного поліпшення, вдосконалення та нових підходів системи управління.

Досліджуючи сучасні наукові підходи до розвитку регіонів з точки зору запровадження в Україні адміністративно-територіальної реформи, вважаємо, що найбільшого впливу та практичного використання матимуть такі підходи.

1.Нові парадигми та концепції регіону. Вказаний напрямок передбачає вивчення регіону не лише як зосередження природних ресурсів та населення, виробництва та споживання товарів, сфери послуг (праці класиків регіональної економіки), але і як суб'єкта економічних відносин, носія особливих економічних інтересів. Такій підхід слід розглядати через призму багатофункціональної та багатоаспектної систем.

2.Розміщення діяльності. Додатково до теорій розміщення сільськогосподарського та промислового виробництва та їх послідовників новими об'єктами такої теорії є розміщення інновацій, телекомунікаційних технологій та комп'ютерних систем, розвиток промислово-технологічних комплексів, що реструктурують та конвертують. Основна увага переміщується

з традиційних факторів розміщення (транспортні, матеріальні, трудові витрати) на нематеріальні фактори розміщення: інтенсивність, різноманіття, якісний рівень культурної діяльності та рекреаційних послуг, творчий клімат, прив'язаність людей до своєї місцевості тощо.

3.Просторова організація економіки – формування полюсів зростання: провідна роль належить просторовій організації економіки, провідним (лідуючим) галузям, конкретним територіям (населеним пунктам), які в економіці країни або регіону виконують функцію джерела інновацій та прогресу (створення вільних економічних зон, технополісів та технопарків).

4.Міжрегіональні економічні взаємодії – практично будь-яка проблема, що виникає в процесі реформ, тісно пов'язана з взаємодією певних або інших регіональних факторів та умов.

Пошук інноваційного шляху управління розвитком території призводить до необхідності організації економічного простору на рівні регіонів таким чином, щоб забезпечити посилення рішень проблемних завдань регіональної економіки та прискорити зростання високотехнологічних галузей. Провідну роль у розвитку території відіграють інноваційні підходи щодо впровадження організаційно-економічних інновацій, ступінь забезпеченості різними ресурсами в інноваційній сфері, якість інноваційного менеджменту. Використання інноваційних підходів в управлінні регіональним розвитком на основі застосування різних елементів і типів управління, поєднання традиційних та інноваційних підходів та методів управління, максимальне врахування поточного стану, потенціалу та інтересів розвитку конкретних регіонів, може дозволити сформувати обґрунтовану і дієву систему управління регіональним розвитком, що здатна подолати існуючі проблеми та перешкоди в управлінні регіональним розвитком та вирішити наявні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів.

Література:

1. Амоша О.А. Регулювання регіонального розвитку в Україні / [О.А. Амоша, В.П. Вишневецький, А.І. Землянкін та ін.] // Економіка пром-ті, – 2006. – № 1. – С. 45-59; №2. – С. 51-66.
2. Стеченко Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку: учеб. [для высш.уч.завед.] / Д.М. Стеченко. – К.: Вища шк., 2002. – 254 с.
3. Каліцький Б.А. Обґрунтування інноваційної моделі структурної перебудови економіки України / [Б.А. Маліцький, О.С. Попович, В.П. Соловійов та ін.]; Центр дослідж.наук.-техн.потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва. – К.: 2005. – 65 с.
4. Уманець Т. Інформаційно-аналітична база регіонального управління: сучасний стан та перспективи розвитку / Т. Уманець // Економіка України. – 2007. – № 8. – С. 39-45.
5. Забарна Е.М. Наукові засади виявлення факторів розвитку економічного простору регіону / Е.М. Забарна, М.О. Танасенко // Бізнес Інформ. – 2016. – № 8. – С. 13-17.
6. Забарна Е.М. Саморозвиток регіону на основі імплементації європейського досвіду в регіональну зовнішньоекономічну політику України / Е.М. Забарна // Економіка та суспільство. Електронне наукове фахове видання. – 2017. – № 8. Режим доступу до журналу: [http://economy and society.in.ua](http://economyand.society.in.ua)
7. Gorman M. Community development in Europe / In Christensen K. & Levinson D. (ed). Encyclopedia of community: From the village to the virtual world. – London: Sage, 2003. – P. 96-110.
8. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О.М. Бориславська, І.Б. Заверуха, А.М. Школик [та ін.]; Центр політнко-правових реформ. – К.: О.М. Москаленко, 2012. – 212 с.